

MÁJOVSKÝ
Martin MAKARA
Ján MIČKO
Peter MICHALOVIČ
Peter MILČÁK
Dominika MORAVČÍKOVÁ
Róbert NOVOTNÝ
Jozef PALAŠČÁK
Radoslav PASSIA
Marián PČOLA
Michael PAPCUN
Mariana PAULINYOVÁ
Pavel PETR
Vladimír PETRÍK
Veronika RÁCOVÁ
Derek REBRO
Stanislava CHROBÁKOVÁ REPAR
Lenka RIŠKOVÁ
Martin RODAN
Martin RYŠAVÝ
Marta SOUČKOVÁ
Richard SŤAHEL
Lenka ŠAFRANOVÁ
Róbert ŠEDIVÝ
Jaroslav ŠRANK
Jozef TANCER
Ivana TARANENKOVÁ
Andrea TUREKOVÁ
Eva URBANOVÁ
Soňa URÍKOVÁ
Lenka TKÁČ-ZABÁKOVÁ
Peter ZAJAC

Jela ABASOVÁ
René BÍLIK
Wojciech BONOWICZ
Petr BORKOVEC
Martin BOSZORÁD
Ján BUZÁSSY
Martina BUZINKAIOVÁ
Magdalena BYSTRZAK
Karol CSIBA
Mariana ČECHOVÁ
Ivan ČIČMANEC
Lucia ČURILLOVÁ
DALFAR
Marek DEBNÁR
Břetislav DITRYCH
Lenka DZADÍKOVÁ
Dávid DZIAK
Zuzana FABIÁNOVÁ
Andrea FEDORKOVÁ
Róbert GÁLIK
Ján GAVURA
Marta HLUŠÍKOVÁ
Nicol HOCHHOLCZEROVÁ
Jozef HORVÁT
Ivana HOSTOVÁ
Petr HRUŠKA
Kristína JANAČKOVÁ
Peter F. 'Rius JÍLEK
Jana JUHÁSOVÁ
Kristína KRNOVÁ
Daniela KOVÁČIKOVÁ
Marcel LACKO
Ivan LESAY
Gabriel LUKÁČ
Viera LUKÁČKOVÁ
Libor MAGDOŇ

Artfórum Bratislava

Kozia 20
811 03 Bratislava

Artfórum Nové Zámky

Komárňanská 12
940 01 Nové Zámky

Artfórum Banská Bystrica

Horná Strieborná 10
974 01 Banská Bystrica

Artfórum Žilina

AF Žilina, s.r.o.
Mariánske námestie 11
010 01 Žilina

Artfórum Prešov

Hlavná 66
080 01 Prešov

Artfórum Košice

Mlynská 4
040 01 Košice

Literárne informačné centrum

Námestie SNP 12
812 24 Bratislava

Ak ste firma alebo inštitúcia (kníhkupectvo, kultúrne centrum, galéria, kaviareň a pod.), ktorá si želá mať časopis *Fraktál* v ponuke pre svojich zákazníkov a návštevníkov, prosíme, ohláste sa nám. Kontakty nájdete na: www.fraktal.sk (alebo pozri tiráž).

ĎĀKUJEME, že žijete nezávislú literatúru!

Ex Libris

Slovenská národná galéria
Riečna 1
815 13 Bratislava

Martinus

Obchodná 26
811 06 Bratislava

Next Apache

Panenská 28
811 03 Bratislava

Adka BOOKS

Zelená 6
811 01 Bratislava

Artattack

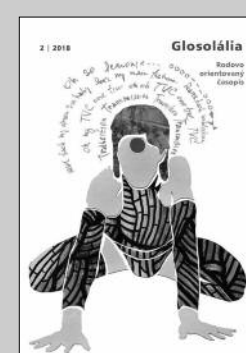
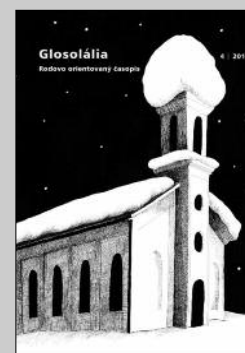
Nová Cvernovka
Račianska 78
831 02 Bratislava

Libresso Books & Coffee

Hlavná 29
080 01 Prešov

**Tu všade si môžete zakúpiť
náš časopis.**

Glosolália • Rodovo orientovaný časopis

Ročné predplatné – 16 eur
Viac info na: casopisglosolalia@gmail.com

EDITORIÁL

Stanislava Chrobáková Repar: *Spoločnosť ako večné politikum? – alebo o škálovaní* 4

ÚVAHA

Břetislav Ditrych: *Zlomky z Berlína* 7

POÉZIA

Ján Buzássy: *Z testamentov* 15

Derek Rebro: *Básne* 19

Zuzana Fabianová: *Nie o tebe* a iné básne 22

PRÓZA

Ivan Čičmanec: *Pokus o vraždu* (poviedka) 24

Marta Hlušíková: *Kvapky* (poviedka) 30

ZAČIATKY

Daniela Kováčiková: *Carte Blanche* a iné básne 33

Májovský: *Na nápev z veštiarní* a iné básne 38

PREKLAD

Wojciech Bonowicz: *Druhá ruka* (výber z básní; preložil Peter Milčák) 41

ŠTÚDIA

Martin Rodan: *Camus a Československo, krajina zle pochopeného smiechu*
(preložila Mariana Paulinyová) 44

NA MARGO

DALFAR

Na margo zápisníka 51

BESEDA

Stanislava Chrobáková Repar – Jozef Palaščák: *Vyhnúť sa idiotizmu*. Rozhovor
s Petrom Michalovičom 55

CITUJEME

Kde sa stala chyba? Nahlas o postavení a problémoch humanitných a spoločenských vied
(Anketa časopisu *Litikon* vo výbere StR) 67 + 14, 32, 88, 93, 97, 153

TÉMA

SÚČASNÝ VÝSKUM LITERATÚRY

Ján Gavura: *Lexikón slovenskej literatúry a kultúry 1989 – 2015*. Prameň a premenné 69

Magdalena Bystrzak – Karol Csiba: *Antitradicionalisti*. Spory o kultúrny model v tridsiatych
rokoch 20. storočia 73

Lenka Rišková: *Význam príležitostnej poézie v dejinách slovenskej literatúry* 76

Andrea Tureková: *Premeny francúzskeho románu 18. storočia na pozadí vzťahov lásky a cnosti* 81

Mariana Čechová: *Tematologické bádanie s pojmoslovným výstupom* 84

ČLÁNOK

Ivana Taranenková: *Hra hlupákov* 90

ČÍTAM

Viera Lukáčková číta Moniku Kaprálikovú – a Jána Smreka (M. Kapráliková, Za hranice provincie) 94

SYMPOSION

Kristína Krnová: *Poetizácia spoločenskej marginalizácie* 98

Dávid Dziak: *Poetika spoločenskej prózy Patricia Nessa*. Impulzy pre slovenskú spoločenskú prózu 109

V ZÁBERE

MEDZIRIADKY (perex: Marta Součková) 117

(O)hlasý: ► Soňa Uriková ► Dominika Moravčíková ► Kristína Janačková ► Michael Papcun ► Výsledky 117

Nicol Hochholzerová: *Veľká arkána* (poviedka) 125

Lucia Čurillová: *Buditel* a iné básne 129

Jela Abasová: *Cukrové princezné* (poviedka) 132

Michael Papcun: *Zabývať sa* (cyklus básní) 138

NA DOSAH

HRUSKA.POEZIA.CZ

Pavel Petr: **** Někdo v dálce zpívá* (básne; perex Petr Hruška) 141

MAGDON.PROZA.CZ

Martin Ryšavý: *Cesty na Sibiř* (úryvky z prózy; perex Libor Magdoň) 145

ROZHLADŇA

Marek Debnár: *"The Great Unread"* 152

KYVADLO

MICHAL TALLO: Δ

Ivana Hostová: *Do detailu, do šírky, dostratena alebo Esteticky neplodná nerovnováha...* 154

Jaroslav Šrank: *Ale o Derbyshire alebo Ciriovi to nemôžem napísať celé...* 154

KRITIKA

Jozef Horvát: *Keď sa z Oľčenáša stane žalm* (D. Podracká, Paternoster) 159

Eva Urbanová: *PPD?* (L. Šafranová, post partum) 160

Andrea Fedorková: *Sama sebou, ale len odtiaľ potiaľ* (I. Dobrakovová, Matky a kamionisti) 163

Martina Buzinkaiová: *„Tá, ktorú celý čas obchádzam...“* (V. Rozenbergová, Tri smrťky sa plavia) 166

Martin Makara: *Ultrarealizmus zveľtranej utópie* (M. Havran, Otec bol v strane) 169

Dal'far: *Jedenie, trávenie atakďalej* (I. Medeši, Jedenie) 172

Peter F. 'Rius Jílek: *V ciaccone je dôležitý kontrapunkt* (T. Hučko, Chaconna) 175

Lenka Džadíková: *Gašparkove nadávky publiku* (G. Dezorz – A. Hrča – A. Bavi Pain, Lútkohry. 8 bábkových hier pre Dezorzovo lútkové divadlo) 176

Lenka Tkáč-Zabáková: *Sprievodca litanickými formami v literatúre* (J. Juhásová, *Litanická forma od avantgardy po súčasnosť*) 179

Gabriel Lukáč: *„Světla jsou bezútěšně zřívá“* (G. Tallent, Absolutní miláček) 180

Lenka Šafranová: *„Vrátila som sa tá, no nezostala“* (L. Glücková: *Vidiecky život*) 184

Martin Boszorád: *Rozbitý pohár – román bez bodky* (A. Mabanckou, *Rozbitý pohár*) 186

ZRNKÁ

Zrnká Mariána Pčolu (P. Hruška, P. Kolmačka, W. Heinrichová) 189

HMYROM!
PETR BORKOVEC
Můj první králík 190

NA CESTE
PETR HRUŠKA
Tence, obyčejnou tužkou 192

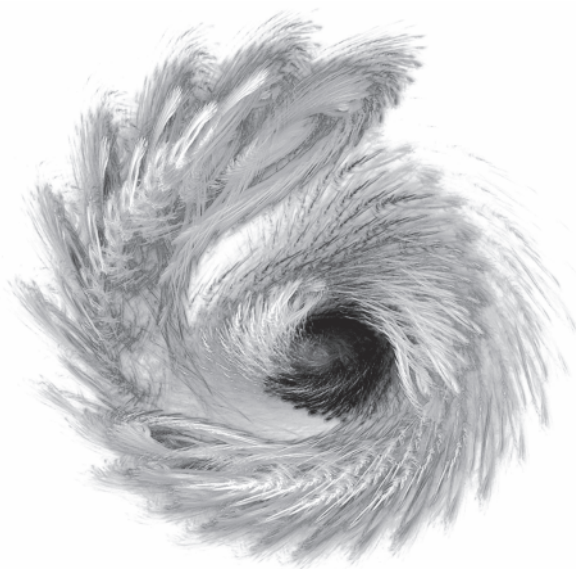

BONUS
MAJÚ ČO POVEDAŤ
Róbert Šedivý: *Vkus je osobná vec, ale kritika kolektívna záležitosť*
(rozhovor s Vladimírom Petríkom, prepis audiozáznamu; perex StR) 195

PRÍLOHA / čítanie na leto
PÄŤ MUŽOV V ČLNE
Joe Palaščák: *Saltwater* (poviedka) 203
Marcel Lacko: *Autobiografia* (úryvok z pripravovaného románu) 211
Janko Mičko: *Asébia* (úryvok z pripravovaného románu) 216
Ivan Lessay: *Nálada pod psa* (poviedka) 221
Róbert Gálik: *@Hettinger 1* a iné krátke prózy 230

O AUTOROCH 243

Stanislava Chrobáková Repar

SPOLOČNOSŤ AKO VEČNÉ POLITIKUM?
- ALEBO O ŠKÁLOVANÍ

Tento úvodník píšem v čase, keď sa na Slovensku rozbehli majstrovstvá sveta v ľadovom hokeji, a zopár dní po tom, čo sme opäť raz oslávili víťazstvo nad fašizmom a nacizmom v druhej svetovej vojne, a takmer súčasne si vypočuli rozsudok Najvyššieho súdu SR vo veci podania na zákaz činnosti Ľudovej strany Naše Slovensko. Tá sa môže na Slovensku ďalej rozťahovať a balamutiť hlavy všetkým, ktorí sa nechcú vzdelávať a informovať, lebo si vystačia s infiltráciou a ideologickými floskulami. Stáva sa u nás takmer pravidlom, že hlučnejšia reč zaváži, vyhrotenejší argument padne do úrodnej pôdy, šarlatánstvo či účelová lož vyvolajú vlnu záujmu i súhlasné prikyvovanie – stačí, že sú podané bez zaváhania, s príslovečne drzým pohľadom priamo do očí. Starodávna múdrosť „dôveruj, ale preveruj“ nepatrí do výbavy dnešnej mládeže, no ani dôchodcov či mnohých ďalších voličov, vystrašených neoliberalizmom na postupe; postačuje spravodlivé rozhorčenie nad stavom vecí verejných a „dúchanie do pahrieb“, či ešte lepšie – plamene šľahajúce od úst.

Pre príliš veľkú časť ľudí má pravdu ten, kto sa do nášho košiara (deklaratívne) naváža celou svojou potetovanou hrudou – prípadne hrudou povlečenou tým najfajnovším organtínom – ochraňujúc záujmy slovenského ľudu pospolitého. Zatiaľ čo ten, kto sa nehodlá zmieriť so stavom vecí verejných a inteligentným spôsobom poukazuje na systémové problémy a riešenia, nevyhnutnú postupnosť krokov vedúcich k náprave či potrebu spoločenského konsenzu v rozhodujúcich otázkach, ostáva často nevypočutý aj medzi sebe rovnými. Nezaujal, nepresvedčil, nezabavil, nepochodil. Pretože na Slovensku stále platí ono príslovečné: Všetko alebo nič. Mihom alebo nikdy. Tu alebo nikde. O sporných veciach nediskutujeme a jednotlivcom, upozorňujúcim na zložitosť problémov, spoločenskej reality ako fenoménu, ktorého koniec nedovidiš, radi vyfúkame vietor z plachát prvoplánovými heslami.

Alebo nastavením pravidiel akademickej (prepytujem) prevádzky.

A pritom všetci kdesi v podvedomí vieme: *principiálne* nie je to isté ako *radikálne*; *transparentne* nie je to isté ako *natvrdo*; *odhodlane* nie je to isté ako *bezostyšne*; *spolahlivo* nie je to isté ako *alibisticky*; *poučene* nie je to isté ako *zťažene*... no a *demokraticky* nie je to isté ako *útokom*. Útokom sa nerieši nič, iba ak prevzatie moci v spustošenej krajine. Obávam sa však, že v budúcnosti už môže predstavovať veľký problém práve tá skutočnosť, že rozlišujúce kritériá a „škálovanie“ nám čoraz väčšmi unikajú, uchádzajú spod kontroly. Vo verejnom diskurze už takmer *nediferencujeme* a *nekontextualizujeme* (česť výnimkám!). My s týmito postupmi najčastejšie už len kokejtujeme, zahrávajúc sa tak neprípustne najmä so sebou samými. Čo znamená

okrem iného aj to, že tí, ktorí dnes – a podľa mňa právom – kritizujú sklznutie západnej civilizácie k ekonomickej totalite, pravdaže pod diktátom kapitálu, sa v širšom povedomí, ale aj v povedomí mnohých predstaviteľov tzv. piatej kolóny či niektorých mienkotvorných intelektuálov dostávajú do falošného – pre spoločnosť azda aj pohodlného! – zákrytu s tými, ktorí vidia „nápravu neuspokojivého stavu demokracie“ v zavedení čiernej totality aj s jej imperatívom bezpodmienečného poriadku. Alebo s tými, ktorých zdoláva iný resentment: čoraz väčšmi sa obzerajú za červenou totalitou aj s jej sociálnym programom pre pracujúce masy – nuž áno, neodškriepiteľne existovali!

Smutnou a spoločnou výsadou obidvoch totalít však ostáva skutočnosť známa už z minulosti: za obidvomi ostávajú (aj – iba) obeť. Fašizmus nehľadá (spoločné) riešenia pre všetkých, napríklad vyvažovaním prirodzených rozdielov medzi rôznorodými. Naopak – iných a inakších vylučuje zo (svojej) hry, ktorú sa usiluje vnútiť (ne)kritickej väčšine, a tak ju – a spolu s ňou aj celú hru – ovládnuť... v zápase na život a na smrť. Je to hra obludná vo svojej naprogramovanosti aj iracionalite. A ani zďaleka to nie je celá pravda o fašizme... Komunizmus síce ideologicky stojí na rovnostárskom princípe a bratstve (sú)drugov, v realite však vytvára veľké rozdiely medzi rovnými a „rovnejšími“, ba celými veľkými skupinami obyvateľstva (ako historicky nezmieriteľnými spoločenskými triedami). Zakladá pritom plodné podmienky aj na hierarchizovanie a korupciu jedinej vládnucej štátostrany – až po bratovražedné víťazstvá nad „vnútorným“ či „vonkajším nepriateľom“ a nedotknuteľnosť najmocnejších. Ani o komunizme to však zďaleka nie je celá pravda...

A čo kapitalizmus a liberálna spoločnosť? Kam sme sa dostali za tých tridsať rokov po Novembri 1989 (napríklad v kultúre a vzdelávaní)? A kam sa dostali tie rozvinuté krajiny, ktoré sa k svojmu buržoáznemu pôvodu hrdo hlásia už niekoľko storočí?! Posunuli sme sa azda zmysluplne ďalej v celom tom morskenskom súkolesí nášho sveta, alebo sme len dilemy ľudského rodu ďalej vyostřili a modrú planétu vystavili ešte väčšiemu ohrozeniu? Budeme sa sami pred sebou vyhovárať na vonkajšie okolnosti a rozhodujúce (historické) vplyvy – ako to robia advokáti fašizmu? Alebo sa budeme odvolávať na vnútorné zlyhania a nešťastné (ideologické) odchýlky či pochybenia v praxi – ako radi zdôrazňujú advokáti komunizmu? Alebo si – a to je ďalšia možnosť – nájdeme vlastnú cestu, ako z tohto začarovaného kola von? Čo všetko ešte potrebujeme zakúsiť na vlastnej koži, aby sme sa poučili a našli správny kľúč do správnych dverí? A koľko sploštených negramotných (polo)práv si ešte musí ustlať v našej hlave, kým sa znova postavíme na nohy a pochopíme, že nič nie je iba čierno-biele a za všetko si môžeme sami?!

Pravda je, zdá sa, iba vtedy pravdou, ak má svoju všednú tvár. Svoje zakotvenie v každodennom živote ľudí, svoju vtelenú podobu. Dostať pravdu a ďalšie základné hodnoty do spoločenského obehu i jednotlivcom pod kožu je možné len s prispením kultúry (kultúry myslenia, vnímania, správania, vzťahov...) a jej poznatkových, významových alebo hodnotových škál. Inak sme ľahkou obeťou mocných a netvoríme ich kritickú protiváhu. Je azda toto dô-

vod, prečo súčasné politické a ekonomické elity kultúre a vede, najmä tej spoločenskej a humanitnej, prisúdili úlohu Popolušky?

Mali by sme byť, a najmä naši politickí mandatári, pozornejší na tých, ktorí sa z vlastnej vôle nepohybujú na výslní, ani v tieni moci; ľudská spoločnosť ako večné a často krvavé politikum ich záujmy nereprezentuje. Mohli by sme byť, a najmä ľudia v rozhodujúcich pozíciách, ústretovejší k tým, ktorí skúmanie, modelovanie, stváňovanie či interpretovanie (dejín) spoločnosti, kultúry i ľudských záležitostí spojili so svojim profesionálnym životom. Nezaslepuje ich zisk ani sláva. No to, čo, omračuje a kráti dych nás všetkých, je ľahostajnosť, s akou dnes spoločnosť nakladá s vlastným potenciálom, s hlasom i postavením *učencov* a *tvorcov* – ako tých najnezištnejších, a možno aj najzasvätenejších (spolu)občanov. Pritom už dávno vieme: cesta, ktorá nevedie cez labyrinty poznania či tobogany (nesankcionovanej) skúsenosti, pretože chce byť priamočiara a úderná, je len slepá hypotetická úsečka vývoja; asi ako stopa po ostrí korčule na umelom bratislavskom ľade.

Číslo, ktoré máte v rukách, s povedaným úzko súvisí. Okrem iných materiálov ho profilujú tri väčšie bloky – a dôležité témy. V rubrike TĚMA sme sa rozhodli venovať pozornosť výskumu literatúry na našej akademickej pôde. Predstavenie piatich rôznorodých projektov sme však zároveň zarámovali do úvah a myšlienok o situácii spoločenských a humanitných vied na Slovensku (i vo svete), resp. o systémových súvislostiach a trendoch, ktoré ohrozujú ich vlastnú podstatu: radosť z poznávania a inovatívnosť prístupov. K tomuto významovému úbežníku i výstražnému mementu nakoniec implicitne smerujú aj ďalšie rubriky zameriavajúce sa na myslenie o literatúre a kritickú reflexiu. Druhý väčší blok predstavuje rubrika V ZÁBERE; predstavujeme v nej literárny projekt *Medziriadky* na prahu jeho decénia, plus (práce) „medziriadkarov“, víťazov ostatného ročníka súťaže (2018). Rubrika ZAČIATKY dokazuje, že sami túto oblasť verejného pôsobenia nepodceňujeme, naopak. Tretí obsažný segment v skladbe čísla predstavuje nová rubrika BONUS a naša PRÍLOHA s čítaním na leto. BONUS sme ohlasovali už v predchádzajúcom čísle, až teraz sa nám podarilo vyriešiť všetky autorské práva. PRÍLOHU si vynútila bohatá úroda vašich príspevkov, ktorým, ak pridľho stoja u nás v redakcii, začne vyrážať pichľavé strnisko. A tak sme si ich dovolili vypraviť do sveta v jednom spoločnom člne. Je to zaujímavá plavba – a užitočné porovnanie, až kam všade dnes slovenská próza dosahuje. Nech sa vám dobre číta! A nezabúdajte pri tom, že časopis, aby pretrval, potrebuje aj svojich predplatiteľov: tešíme sa na vás.